

**Na žiadosť Kňazskej rady Banskobystrickej diecézy,
zidanej dňa 22. októbra 2015 v Banskej Bystrici,
postupne uvádzame hlavné pastoračné inštrukcie,
podľa ktorých sa treba riadiť pri vysluhovaní sviatostí**

Sviatosť manželstva

Sviatosť manželstva je zameraná na službu spoločenstvu, čím prispieva aj k osobnej spáse manželov, ktorým udeľuje osobitné poslanie v Cirkvi a slúži na budovanie Božieho ľudu (por. *KKC* 1534). Kristus Pán povýšil manželstvo medzi pokrstenými na hodnosť sviatosti. Muž a žena vytvárajú manželskou zmluvou medzi sebou celoživotné spoločenstvo, ktoré je svojou prirodzenou povahou zamerané na dobro manželov a na plodenie a výchovu detí (por. kán. 1055 *CIC*).

Cirkev je v modernej spoločnosti často jediná, ktorá chráni hodnotu manželstva a systematicky pripravuje ľudí na manželstvo. Manželstvo jestvuje už v poriadku stvorenia; manželský zväzok je ustanovený Stvoriteľom „na počiatku“.

Príprava snúbencov na prijatie sviatosti manželstva vo farnosti

Katolícka cirkev prikladá veľkú vážnosť príprave na manželstvo. Na pleciah duchovných pastierov spočíva starostlivosť o cirkevné spoločenstvo, ktoré má veriaciim poskytovať pomoc, aby sa manželský stav uchovával v kresťanskom duchu a napredoval v dokonalosti (por. kán. 1063 *CIC*). O etapách prípravy na manželstvo hovorí *Familiaris consortio* v bode 66.

Vzdialená príprava sa začína v detstve múdrou kresťanskou výchovou, ktorá vedie deti k objavovaniu seba samých ako jedinečných osobností obdarených rôznymi darmi so svojimi silnými i slabými stránkami. Práve v tomto období sa majú klástť základy úcty ku každej ľudskej hodnote a schopnosti vytvárania medziosobných vzťahov. Takto sa vytvára charakter, ovládanie a správne používanie vlastných náklonností, utvára sa správny názor na osoby opačného pohlavia a pod. Okrem toho sa u kresťanov vyžaduje dôkladná duchovná a katechetická formácia, ktorá predstaví manželstvo ako skutočné povolanie a poslanie. Jej súčasťou je pravidelný sviatostný život, ktorý posilňuje aj pestovanie čnosti čistoty. Mladý kresťan si má byť vedomý toho, že intímne spolužitie mimo manželstva je hriechom.

Blízka príprava stavia na uvedenom základe. Vyžaduje určitý vek a spočíva v katechizovaní mládeže a všetkých, ktorí sa pripravujú na kresťanské manželstvo, aby opätovne objavili hĺbku sviatostí. Náboženskú formáciu mladých treba dopĺňať prípravou na spoločný život vo dvojici, predstavujúc manželstvo ako osobný vzťah muža a ženy, ktorý treba stále rozvíjať v hlbšom chápaní manželskej sexuality a zodpovedného rodičovstva.

Prípravu snúbencov na prijatie sviatostného (či kánonického) manželstva má vykonávať predovšetkým miestny kňaz. On je prvý, ktorý poučí snúbencov o posvätnosti a povinnosti ich nového stavu (kán. 1063 *CIC*, č. 2) a ktorý budúcim manželom umožní, aby si vytvorili vzťah k nemu – ku svojmu duchovnému pastierovi.

Súčasťou tejto fázy je taktiež prehĺbenie poznatkov z medicíny, biológie a psychológie pomocou odborníkov z týchto oblastí. Vhodnými prostriedkami tejto fázy je farská i školská katechéza a rôzne formačné kurzy s tematikou vzťahov, hodnoty života a manželstva.

Bezprostredná príprava prebieha v posledných mesiacoch pred sobášom. Jej základom je skúmanie snúbencov zamerané na ich úmysel, chápanie pojmu manželstva, slobodu stavu a rozhodovania, úroveň viery, praktizovanie kresťanského života, význam milosti. Zakončením bezprostrednej prípravy je liturgická príprava, aby mohli mať snúbenci aktívnu a vedomú účasť na sobášnom obrade.

Z praktického dôvodu dostatku času na kvalitnú bezprostrednú prípravu je užitočné opakovane pripomínať, že nahlasovanie k sobášu treba urobiť na farskom úrade v dostatočnom predstihu, aspoň tri mesiace pred plánovaným sobášom. Kratšia lehota nemusí poskytovať dostatočný priestor na nauky, skúmanie či eventuálne vybavenie patričných povolení alebo dišpenzov.

Zvýšená pozornosť v prípade uzatvárania miešaného manželstva a manželstva rozdielneho náboženstva

Keďže spoločná viera je silným zjednocujúcim prvkom osôb a odlišná viera zasa ľudí rozdeľuje, katolíckym veriaciim právo Cirkvi zakazuje sobáš s nekatolíckou stránkou. V nábožensky zmiešanej a sekularizovanej spoločnosti však dochádza k tomu, že katolícka stránka sa chce zosobášiť s nekatolíckym kresťanom (miešané manželstvo – *matrimonium mixtum*), ktoré je bez

výslovného dovolenia ordinára zakázané (kán. 1124 *CIC*) alebo s nepokrstenou osobou (*disparitas cultus*), čo v zmysle kán. 1086 *CIC* predstavuje zneplatňujúcu prekážku.

Pri manželskej náuke musí kňaz venovať týmto ľuďom dostatok pozornosti a záujmu, aby im vysvetlil význam spoločnej viery pre manželstvo. V priateľskom dialógu zistí ich postoj k viere, oboznámi ich s možnosťami prípravy na krst či na prijatie do Cirkvi, poprípade napomôže odstrániť či zmenšiť dôvody ich nevery. Takýto rozhovor, vždy s rešpektom k názoru druhej osoby, má byť snahou oboznámiť ich so zjavenou pravdou, ktorej prijatie človeka neponižuje, ale zodpovedá jeho dôstojnosti.

O dišpenz v prípade *disparitas cultus* alebo o povolenie v prípade *matrimonium mixtum* treba žiadať vtedy, ak katolícka stránka bola poučená o svojom záväzku zachovávať si vieru a urobiť všetko preto, aby bolo potomstvo pokrstené a vychovávané v Katolíckej cirkvi, a tento záväzok prijala. Nekatolícka strana musí byť o tomto záväzku katolíckej strany informovaná. Na udelenie dišpenzu či povolenia a na následné slávenie manželstva s rozličným náboženstvom či miešaného manželstva musí jestvovať nádej, že si katolícka stránka svoju vieru zachová. Taktiež je potrebná morálna istota, že muž a žena uzavrujú manželstvo s rozhodnutím spojiť svoje životy neodvolateľným manželským súhlasom v nerozlučiteľnej láske a bezpodmienečnej vernosti (por. exhort. *Familiaris consortio* 68). Ak by napriek všetkej námahe vynaloženej počas predmanželskej prípravy niekto zo snúbencov nejakú podstatnú vlastnosť alebo prvok manželstva otvorene a výslovne odmietal, „duchovný pastier ich nemôže pripustiť na slávenie manželstva, a hoci nerád, je povinný vyvodiť dôsledky z takejto situácie. Tým, ktorých sa to týka, má dať na vedomie, že za takýchto okolností nie Cirkev, ale oni sami zabraňujú sláveniu, o ktoré žiadajú“ (por. exhort. *Familiaris consortio* 68).

Nechýbajú prípady, kedy jeden z dvojice katolíckych snúbencov je len pokrstený a z dôvodu nedostatku katolíckej výchovy neprijal ostatné iniciačné sviatosti. Na dovolené slávenie takéhoto manželstva sa vyžaduje povolenie ordinára. Nemožno ho však žiadať ani udeliť vtedy, ak by iba pokrstená stránka o sebe prehlasovala, že neverí v Boha, že je ateistom, pretože na vyslúženie sviatosti je potrebná viera a sviatosť manželstva si vysluhujú dvaja pokrstení snúbenci. Je teda rozdiel medzi pokrsteným a nepokrsteným ateistom: nepokrsteného ateistu možno zosobášiť s dišpenzom *disparitas cultus*, pokrsteného ateistu sobášiť nemožno.

Aj po sobáši má kňaz venovať manželstvám, v ktorých je len jedna strana katolícka, zvýšenú starostlivosť, aby jej a deťom narodeným z tohto manželstva nechýbala duchovná pomoc pri plnení svojich povinností. Taktiež má manželom pomáhať upevňovať jednotu manželského a rodinného života (kán. 1128 *CIC*). Pre manželov je vhodné usporadúvať spoločné stretnutia, ktoré by im napomáhali prežívať svoj životný stav v úzkom spojení s Cirkvou.

Rozhodnutia a uznesenia KBS ohľadom sviatosti manželstva

KBS pokladá manželstvo za veľmi dôležitú ustanovizeň Boha Stvoriteľa (prirodzený poriadok) aj Boha Vykupiteľa (sviatosť manželstva). Preto viackrát rozhodla o normách a odporúčaniach vzťahujúcich sa k tejto sviatosti. Tu predkladáme tie najdôležitejšie.

Uzatváranie manželstiev na posvätných miestach

„Biskupi odporúčajú všetkým veriacim, aby kvôli zvýrazneniu posvätného charakteru sviatostného manželského zväzku, uzatvárali manželstvá na posvätných miestach (v kostoloch) a aby veriaci ľahkovážne (z dôvodov trendu a módy) nežiadali výnimky uzatvárať manželstvo v prírode, na chatách, atď.“ (51. zasadanie KBS, Donovaly, 8.6.2005)

Odôvodnenie:

Cirkev žiada, aby sa sviatosť manželstva vysluhovala vo farskom kostole (kán. 1115, 1118 *CIC*) z duchovných, z liturgických aj z pastoračných dôvodov. Niet vhodnejšieho miesta na vyslúženie sviatosti s dlhodobým (celoživotným) účinkom, ako je farský kostol, kde je eucharisticky prítomný Pán Ježiš, s ktorým manželcia chcú budovať svoju spoločnú lásku; kde je krstiteľnica, v ktorej raz budú krstiť svoje deti; kde je spovednica, v ktorej budú hľadať zmierenie s Bohom aj medzi sebou; kde budú aspoň raz za týždeň prijímať Eucharistiu, aby s Božou pomocou budovali svoju miestnu rodinnú cirkev.

Kostol je vhodne pripravený posvätný liturgický priestor na slávenie všetkých sviatostí. Mimo kostola by mohlo dôjsť k dehonestácii sviatosti a tiež k pohoršeniu iných veriacich či vytváraníu precedensov, ktoré sú na úkor pastorácie a následne ju sťažujú.

Kánonická forma uzatvárania manželstva

Kresťana katolíka viaže kánonická forma uzatvárania manželského zväzku (por. kán. 1108, 1127 *CIC*). V jednotlivých a výnimočných prípadoch môže ordinár od tejto formy manželstva katolíka oslobodiť. KBS vypracovala celoslovenské normy, podľa ktorých jednotliví ordinári môžu udeliť dišpenz od kánonickej formy manželstva.

Upozorňujeme, že od 9. apríla 2010, kedy vstúpilo do platnosti Motu Proprio pápeža Benedikta XVI *Omnium in mentem*, došlo k významnej zmene ohľadom záväznosti kánonickej formy pre katolíkov, ktorí formálnym úkonom odpadli od Cirkvi (kán. 1117 *CIC*). Títo sú opäť, ako to bolo pred Kódexom 1983, viazaní povinnosťou uzatvoriť manželstvo kánonickou formou.

Kurzy prípravy na manželstvo

Kurzy prípravy na manželstvo napomáhajú snúbencom lepšie sa pripraviť na túto dôležitú sviatosť. KBS vydala uznesenie, v ktorom tieto kurzy odobruje a odporúča. Zároveň pripomína, že rôzne kurzy nenahrádzajú bezprostrednú prípravu snúbencov na manželstvo v ich vlastnej farnosti. (67. zasadanie KBS, Donovaly, 28.10.2010)

Manželské ohlášky – norma KBS

KBS stanovila túto normu ohľadom manželských ohlášok:

1. V mestách nad 10-tisíc obyvateľov nech sa oznamujú na farskej výveske a na internetovej stránke farnosti počas 3 týždňov pred sobášom.
2. Na vidieku a v menších mestách nech sa oznamujú počas 3 nedelí pred sobášom vo farských oznamoch na záver svätej omše (resp. svätej liturgie).
3. V prípade, že spolužitie páru *de facto* v spoločnej domácnosti trvá viac ako 5 rokov, nech sa ohlášky nekonajú.

Vzhľadom na ustanovenie zákona SR č. 122/2013 Z.z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, snúbenci by mali dať súhlas so spracovaním svojich osobných údajov.

Zároveň je vhodné poučiť snúbencov o význame ohlášok pred uzavretím manželstva. Manželstvo totiž nie je len ich osobnou záležitosťou; ono sa významne dotýka aj občianskeho spoločenstva.

Vzor manželských ohlášok:

„Dňa ... si v našej farnosti hodlajú vyslúžiť sviatosť manželstva (meno snúbenca), ktorý pochádza z farnosti ... a (meno snúbence), ktorá pochádza z farnosti ... Ak by niekto vedel o nejakej prekážke, nech to oznámi na farskom úrade. Zároveň odporúčame snúbencov do vašich modlitieb.“

(80. zasadanie KBS, Melčice – Lieskové, 17.3.2015)

Zásnuby

Zásnuby (resp. prislúbenie manželstva) nie sú v Cirkvi všeobecne záväzné. V niektorých národoch a v istých regiónoch sú hlboko zakorenené a možno ich zachovať.

Zásnuby v procese prípravy na uzatvorenie manželstva zvyrazňujú jeho dôležitosť a serióznosť úmyslu snúbencov.

Schválené normy pre slávenie zásnub na Slovensku sa nachádzajú v *Benedikcionáli* z roku 2008, SSV, str. 98.

Písomné žiadosti k miešaným manželstvám a k manželstvám rozdielneho náboženstva

V súvislosti s týmito dvomi typmi manželstiev treba venovať pozornosť aj písomným žiadostiam o **povolenie** na uzavretie manželstva *mixta religio/matrimonium mixtum* (obaja sú pokrstení, jedna stránka však nie je katolícka) k dovolenosti (*ad liceitatem*) alebo o **dišpenz** na uzavretie manželstva *disparitatis cultus* (jedna stránka je katolícka a druhá je nepokrstená) k platnosti (*ad validitatem*).

V žiadosti o povolenie alebo o dišpenz treba uviesť oprávnený a rozumný dôvod, ktorý zhodnotí a sformuluje farár/správca farnosti.

K žiadostiam treba pripojiť aj **Osvedčenie**, v ktorom katolícka stránka písomne prehlasuje, že sa bude chrániť straty katolíckej viery a dáva úprimný prísľub, že podnikne všetko pre to, aby deti z tohto manželstva boli katolícky pokrstené i vychovávané. Nekatolícka stránka berie záväzok svojho partnera na vedomie. Obidvaja majú byť podľa kán. 1125 *CIC* bod 3 poučení o cieľoch a podstatných vlastnostiach manželstva a uznávať ich. Príslušný farár/správca farnosti má mať morálnu istotu, že podpísaní toto dodržia. Vzorové tlačivá žiadostí boli v prílohe ACEN 3/2010 (tlačivo ráta aj s prípadom odopretia podpisu zo strany nekatolíckej stránky; aj takýto prípad môže byť za istých okolností povolený či dišpenzovaný).

Praktické rady k žiadostiam o povolenia a dišpenzy

K vyššie uvedeným normám pridávame tieto rady:

1. Všetky žiadosti majú predkladať samotní farári alebo správcovia farností. Iba z vážneho dôvodu môžu poveriť kaplánov alebo diakonov, aby to urobili v ich mene, pričom však treba uviesť: *Z poverenia farára alebo správcu farnosti*.

2. Žiadosti ohľadom povolení a dišpenzov treba predkladať miestnemu ordinárovi v dostatočnom predstihu (2 mesiace), pričom treba v texte žiadosti uviesť aj dátum plánovaného sobáša.
3. Vo všetkých žiadostiach treba uviesť aj kánonické bydlisko katolíckej stránky (v zmysle kán. 102, 106 a 107 CIC), ktorá žiada o dišpenz alebo o povolenie.
4. V prípade slávenia kánonického manželstva, kedy sú obidve stránky katolíckej, no jedna alebo aj obe nemajú završenú kresťanskú iniciáciu (chýba sv. prijímanie alebo birmovanie), udeľujem farárom a správcom farností právomoc dovoliť slávenie takéhoto manželstva bez toho, aby sa museli obracať na miestneho ordinára. Do sobášnej zápisnice je však potrebné vložiť písomné a stručne zdôvodnené pripustenia stránok k sláveniu tohto manželstva zo strany farára/správca farnosti, ktorí majú tieto prípady posudzovať podľa *Familiaris Consortio*, bod 68.

Sobáše gréckokatolíkov v latinských farnostiach

Ak sa vo farnosti našej diecézy sobáši rímskokatolícka stránka s gréckokatolíckou, potrebná je nanajvýš licencia farára latinskej stránky, ak by táto nebola vlastným farníkom.

- Ak sú však obe stránky gréckokatolíckej, licenciu na asistovanie spolu s delegáciou si treba žiadať od príslušného gréckokatolíckeho ordinára.
- Ak sa jedná o miešané manželstvo gréckokatolíckej stránky a nekatolíckej pokrstenej stránky (*mixta religio*), od príslušného gréckokatolíckeho ordinára si treba žiadať licenciu na asistovanie, delegáciu a povolenie pre *matrimonium mixtum*.
- Ak by šlo o nábožensky rozdielne manželstvo gréckokatolíckej stránky s nepokrstenou osobou (*disparitas cultus*), od príslušného gréckokatolíckeho ordinára si treba žiadať licenciu na asistovanie, delegáciu a dišpenz *disparitas cultus*.

Slávenie manželstva – liturgické predpisy

Výzva Pána Ježiša: „Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda. Kto však pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal“ (Lk 10, 16), sa vzťahuje aj na oblasť liturgických predpisov. Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí je zákonitou autoritou, ktorá svojimi normami zaväzuje všetkých katolíkov, najmä vysluhovateľov sviatostí. Povzbudzujeme všetkých posvätných služobníkov k zachovávaniu liturgických predpisov pri slávení manželstva a k zachovávaniu sviatostnej disciplíny.

Pokyny o zápisoch manželstva do matriky sobášených a pokrstených

So zreteľom na kánony 1121 až 1123 CIC pripomínáme:

1. Do poznámky záznamu o sobáši v matrike sobášených farnosti, na ktorej území sa slávil manželstvo, sa zapisujú povolenia a dišpenzy z BÚ (napr. „Dišpenz *disparitas cultus* z BÚ v Banskej Bystrici č. ... zo dňa ...“)
2. Uzavretie manželstva je nutné zapísať aj do poznámky krstného záznamu v matrike pokrstených každého katolíka, pričom treba uviesť aj náboženstvo druhej stránky (napr. „*Matrimonium contaxit die ... in... cum ..., r.c.*“).
3. Delegácia udelená farárom/administrátorom inému sobášiacemu kňazovi a licencia udeľená farárom katolíckej stránky farárovi inej farnosti sa do poznámky v matrike sobášených nezapisuje. Záznam o nich sa vykoná v sobášnej zápisnici.

Praktické rady o matrikách a matričných dokladoch

Dp. farárom a správcom farností pripomínáme:

1. K sviatosti manželstva v inej farnosti treba vždy vystaviť krstný list formátu A 4.
2. Farári/správcovia farností majú od stránok žiadať vždy originály cirkevných tlačív, nie ich fotokópie, aby sa tak vyhlo možnému sfaľšovaniu údajov, najmä v rubrike poznámok. Je vhodné doručovať krstné listy snúbencov medzi farskými úradmi poštou. Netreba však odoprieť vystavenie krstného listu danej osobe alebo dôveryhodnej osobe.
3. Krstný list je výpisom z matriky, nie jej opisom. Musí byť preto vyplnený pravdivo, no niektoré údaje v ňom nemusia byť uvedené, ako napr. mená biologických rodičov adoptovaného dieťaťa.
4. Údaje do matrik sa zapisujú tzv. dokumentačným perom, aby sa zápis zachoval čo najdlhšie.

Krst detí a kánonický sobáš rodičov

Vyskytujú sa prípady, že o krst dieťaťa prídu žiadať rodičia, ktorí nie sú cirkevne sobášení, hoci im v tom nebráni žiadna prekážka. Je správne, aby im kňaz vysvetlil rozpornosť ich polohy s kresťanským životom, ku ktorému chcú viesť svoje dieťa a aby im ponúkol možnosť uspo-

riadania ich manželstva. Treba sa však vyvarovať akéhokoľvek nátlaku a nemožno žiadať od takýchto rodičov cirkevné uzavretie manželstva ako podmienku krstu ich dieťaťa.

Podmienkou je morálna záruka kresťanskej výchovy dieťaťa. Túto môže predstavovať súhlas rodičov s krstom a krstní rodičia, ktorí spĺňajú cirkevno-právne podmienky pre túto úlohu.

Ak sa rodičia zosobášia po krste svojho dieťaťa, treba do poznámky záznamu o krste dieťaťa v matrike pokrstených zaznačiť jeho uzákonenie (napr. „Na základe cirkevného sobáša rodičov dňa ... v ... je dieťa legitímne.“)

Oznámenie Diecézneho cirkevného súdu

Súdny vikár žiada všetkých farárov/správčov farností, ktorí chcú pomôcť svojim farníkom obrátiť sa so svojimi žiadosťami na náš cirkevný tribunál, aby ich ešte pred prípadným podaním písomnej žiadosti o vyhlásenie neplatnosti manželstva informovali o potrebnosti osobnej konzultácie s niektorým z pracovníkov cirkevného súdu, pretože predprocesná konzultácia má veľký význam.

Prosím, aby táto inštrukcia bola zaradená medzi normy našej diecézy.

Biskupský úrad Banská Bystrica
dňa 30.4.2017

Mons. Marián Chovanec
biskup